

Justitsministeriet
Lovafdelingen
Slotsholmsgade 10
1216 København K.

7. marts 2004

**Vedrørende Deres j.nr.: 2003-730-0891 – betænkning nr. 1439 om
bortvisning af voldelige og truende personer fra hjemmet m.v.**

Joan-Søstrene har ved skrivelse af 20. februar 2004 modtaget ovennævnte betænkning til udtalelse.

Vold i familien koster hvert år erhvervslivet og samfundet som sådan millioner af kroner, blandt andet fordi voldens ofre forhindres i at passe deres arbejde og uddannelse/skolegang. Dertil kommer betydelige udgifter til gentagne konsultationer hos praktiserende læge, skadestuebesøg samt kortere eller længerevarende hospitalsindlæggelser. Endelig medfører vold i familien betydelig risiko for negativ social arv og kan virke skadelig for ofrenes forælderevne.

For voldens ofre er de voldelige overgreb forbundet med stor skamfølelse og er nærmest tabubelagte. Ofrene møder ringe eller ingen forståelse fra deres nærmeste såvel som fra de offentlige myndigheder, der kunne og burde gribe ind for at bistå dem.

Joan-Søstrene har i snart 30 år rådgivet kvinder udsat for sexualiseret vold, herunder vold i parforhold, og det er vores erfaring, at kvinden typisk reagerer på volden med passivitet og angst og en markant følelse af skam, skyld og forvirring om egen situation. Dette skyldes blandt andet, at kvinden ofte har været udsat for trusler på livet og også har været i egentlig livsfare som følge af volden. Hendes selvværdsfølelse og tillid til egen dømmekraft er sædvanligvis så svækket, at egne initiativer til at bryde ud af det voldelig forhold nærmest er illusoriske. Selvom hun er i stand til at afslutte det voldelige forhold, ser hun sig typisk ikke i stand til f.eks. at politianmelde volden eller i øvrigt at sætte sig ind i sin retsstilling.

Det er derfor med stor beklagelse, at Joan-Søstrene kan konstatere, at Justitsministeriets Strafferetsplejeudvalg ikke har forholdt sig til spørgsmålet om indførelse af interventionscentre, således som de er kendt fra Østrig.

Joan-Søstrene har ved brev af 14. oktober 2003 til Folketingets Retsudvalg redegjort indgående for nødvendigheden af indførelse af interventionscentre i forbindelse med gennemførelse af en bortvisningsordning, som den betænkningen nu skitserer. En kopi af brevet er den 2. februar 2004 videresendt til Justitsministeriets Strafferetsplejeudvalg.

Som Joan-Søstrene over for Retsudvalget har anført, er det fundamentalt nødvendigt, at der samtidig med ordningens indførelse etableres interventionscentre. Langvarig og gentagen vold i hjemmet kræver en hurtig opfølgning over for parterne i forbindelse med beslutning om bortvisning, såfremt hensigten med bortvisningen rent faktisk er, at de involverede parter på sigt skal kunne fungere ordentlig i en almindelig samfundsmæssig sammenhæng.

Joan-Søstrene finder det hverken realistisk eller formålstjenligt, at denne opgave søges løst af de kommunale socialforvaltninger. Og Joan-Søstrene har da også bemærket sig, at Socialministeriet over for Justitsministeriets Strafferetsplejeudvalg (jf. s. 128) har tilkendegivet, at *”der ikke umiddelbart er ressourcer til rådighed for socialforvaltningerne til den indsats”*. Inddragelse af de sociale myndigheder kan i øvrigt have den uheldige effekt, at kvinder vil afstå fra at kontakte politiet med henblik på bortvisning af den voldelige partner af frygt for socialforvaltningens indblanding, herunder tvangsfjernelse af eventuelle børn.

Joan-Søstrene har følgende konkrete bemærkninger:

Ofrets eventuelle provokationer

Joan-Søstrene deler ikke Strafferetsplejeudvalgets synspunkter på s. 91 om, at ofrets eventuelle provokationer kan berettige, at der ikke foretages bortvisning af krænkeren. Som Strafferetsplejeudvalget selv er inde på i sine bemærkninger på s. 91, er det også Joan-Søstrenes erfaring, at et voldeligt forhold ikke ophører med at være voldeligt uden udefrakommende intervention. Dette uafhængigt af ofrets eventuelle provokationer, skændrier mellem parterne eller krænkerens alkoholindtagelse. Selvom volden udøvet i ”ekstraordinære” situationer, er det vold, som er strafbelagt i medfør af straffeloven, som udsætter et andet menneske for (livs-)fare, og som derfor bør føre til bortvisning, hvor betingelserne herfor i øvrigt er opfyldt.

Samlivets varighed

På s. 94 bemærkes, at samlivets korte varighed kan medføre, at bortvisning af krænkeren kan fremstå som urimelig. Det er Joan-Søstrenes opfattelse, at bortvisning bør kunne finde sted uanset samlivsforholdets varighed i det øjeblik, at ofret har opgivet egen bolig for at indgå i samlivet. Det vil ikke være betryggende, hvis samlivets varighed skal indgå som parameter i vurderingen af, hvorvidt der er grundlag for bortvisning.

Anbringelse af børn uden for hjemmet og frivillig misbrugsbehandling

På s. 94 bemærker Strafferetsplejeudvalget endvidere i forbindelse med proportionalitetskravet at anbringelse af børn uden for hjemmet kan få betydning for afgørelser om bortvisning. Joan-Søstrene anser tvangsfjernelse af børn som en betydelig mere indgribende foranstaltning end bortvisning af en voldsudøver. Tilsvarende bør krænkeren ikke kunne unddrage sig en bortvisning ved at fremsætte tilbud om f.eks. at underkaste sig misbrugsbehandling. Sådanne frivillige tiltag bør under alle omstændigheder alene kunne tillægges vægt i

forbindelse med en afgørelse af en eventuel forlængelse af bortvisningen og dermed aldrig i bortvisningens første periode.

Bortvisning uden krav om aktuel kriminalitet

Det er positivt, at der i kap. 4, afsnit 6 også foreslås bortvisning uden krav om aktuel kriminalitet, idet det er Joan-Søstrenes erfaring, at vold i parforhold ofte tillige har karakter af trusler om vold, som medvirker til at fastholde ofret i en helbredstruende samlivskonstruktion. Også børn, som ikke nødvendigvis er direkte omfattet af truslerne, påvirkes heraf og vokser op i en tilværelse præget af angst for, at truslerne realiseres.

Særligt om begrebet ”husspektakler”

På side 98 anvendes udtrykket husspektakler. Joan-Søstrene er klar over, at udtrykket ikke er Strafferetsplejeudvalgets opfindelse, men det er et særdeles stødende udtryk, når det tages i betragtning, at det dækker over mennesker, der lever i reel frygt for liv og lemmer i deres eget hjem. Tilsvarende grotesk er det dog, at vold mod kvinder ofte pådømmes som en forstyrrelse mod den offentlige orden og ikke som vold efter straffelovens almindelige bestemmelser. Husspektakler er et særdeles nedværdigende og stigmatiserende udtryk for et alvorligt samfundsmæssigt problem.

Trusler som grundlag for bortvisning

Joan-Søstrene er enige med et flertal i Strafferetsplejeudvalget i, at det ikke skal accepteres, at trusler kan fremsættes i et miljø, hvor der kan være nærliggende risiko for at truslerne realiseres, uden mulighed for indgreb. Ligeledes støtter Joan-Søstrene forslaget om, at trusler om simpel vold kan være omfattet af bortvisningsreglen. Tilsvarende finder Joan-Søstrene det positivt, at man med forslaget søger at indføre en orden, hvorefter det er muligt at gribe ind, inden konflikten kulminerer, og volden er begået.

Almindeligt tilhold

Joan-Søstrene støtter forslaget om at kombinere bortvisningen med et almindeligt tilhold og et geografisk bestemt tilhold. Tilsvarende er det efter Joan-Søstrenes erfaring vigtigt, at bortvisningsmuligheden er undergivet offentlig påtale, jf. Strafferetsplejeudvalgets bemærkninger på s. 106 om ofrets frygt for repressalier m.v.

Ofrets forståelse og bortvisningens forlængelse

Derimod forekommer Strafferetsplejeudvalgets bemærkninger på s. 108 om, at ofret forventes at udvise forståelse for indgrebet, hvor dette er foretaget uden hendes anmodning, noget urealistiske. Det er Joan-Søstrenes erfaring, at kvinder udsat for vold typisk reagerer med forvirring og angst, og det er derfor urimeligt at forvente en aktiv stillingtagen fra ofrets side til en bortvisning og til en eventuel efterfølgende opretholdelse. Der kan i øvrigt stilles spørgsmålstegn ved, hvem eller hvilke instanser, der på objektive grundlag kan forventes at vurdere ofrets tilstand og tanker. Dette ville være et naturligt led i interventionscentrets virke, og det forekommer ikke rimeligt, at denne vurdering henlægges til f.eks. politiet, som ikke er uddannet til at kunne bedømme ofrets reaktioner på volden. Derudover er

det Joan-Søstrenes erfaring, at politiet desværre ofte udviser meget ringe forståelse for vold i parforhold og i særdeleshed for ofrets situation.

Genoptagelse af samlivet

Det bør ikke inden for den første periode af en bortvisning (i betænkningen foreslået i op til fire uger) være en gyldig grund for ophævelse af bortvisningen, at samlivet er genoptaget. Det er afgørende, at parterne – uanset modsatte ønsker – holdes adskilt, og dette er også begrundelsen for, at genoptagelse af samlivet i bortvisningsperioden er underlagt bødestraf for såvel offer som krænker i Østrig. Dette giver endvidere ofret en legitim grund over for krænkeren til ikke at acceptere dennes tilbagevenden til hjemmet før bortvisningens udløb. I Østrig er det blandt andet interventionscentrenes opgave at informere offer som krænker herom, herunder at bistå dem med en de facto adskillelse så længe bortvisningen er gældende.

Krænkerens opholdssted

Joan-Søstrene er enige i Strafferetsplejeudvalgets bemærkninger på s. 115 om, at der bør tilvejebringes hjemmel til at pålægge krænkeren at oplyse adresse og telefonnummer. Det er Joan-Søstrenes erfaring, at ofrene har behov for at vide, hvor krænkeren opholder sig af hensyn til deres følelse af tryghed og sikkerhed. Det er i øvrigt erfaringerne fra Østrig, at krænkeren typisk tager ophold i bortvisningsperioden hos sin mor.

Bistandsadvokat

Joan-Søstrene har bemærket sig, at der foreslås indført en regel om obligatorisk advokatbistand til krænkeren. Det forekommer besynderligt, at noget tilsvarende ikke gælder for ofret. På s. 121 fremgår det tværtimod, at Strafferetsplejeudvalget forventer, at en advokatbeskikkelse for ofret vil kunne medvirke til at gøre bortvisningsprocessen mere omfattende end tilsigtet. Det fremgår ikke nærmere, hvorfor dette skulle være tilfældet. Det er Joan-Søstrenes erfaring, at netop ofre for vold – og voldtægt – har et stort og i øvrigt berettiget behov for juridisk bistand i forbindelse med et overgreb. Ordningens fakultative karakter pålægger desuden politiet en ekstra vejledningspligt. Det er desværre Joan-Søstrenes erfaring, at politiet i forvejen har svært ved at leve op til oplysningspligten i retsplejelovens bestemmelser vedrørende voldtægtsorfres ret til advokatbistand. 80% af de kvinder, der henvendte sig til Joan-Søstrene i 2002 om voldtægt, var ikke blevet vejledt om retten til bistandsadvokat. Så meget desto større er behovet for obligatorisk advokatbistand til ofret, når der henses til, at forslaget ikke omfatter indførelse af interventionscentre.

Pådomte sagsomkostninger

For så vidt angår eventuelle pådomte sagsomkostninger ved bortvisningssagen ville det være en tiltrængt fornyelse i dansk ret, såfremt man kunne henføre disse omkostninger under en form for ”særgæld” under krænkerens bodel ved en senere bodeling. Dermed undgår ofret at skulle bøde for volden både legemligt, sjæleligt og økonomisk.

Afhentning af personlige effekter

Krænkerens afhentning af nødvendige personlige effekter, jf. s. 120, bør efter Joan-Søstrenes opfattelse alene kunne ske, såfremt dette er uopsætteligt – f.eks. på grund af erhverv – og såfremt politiet vurderer, at begæringen ikke alene fremsættes i chikanøst øjemed. Under alle omstændigheder bør det sikres, at ofret adviseres forud for afhentningen.

Skriftlig vejledning til ofret

Af betænkningens s. 121 og 123 fremgår det, at ofret skal vejledes skriftligt om sin retsstilling. En sådan vejledning kan passende udfærdiges til andre ofre for sexualiserede voldelige overgreb som f.eks. voldtægts ofre. Disse ofre er ved politianmeldelsen typisk i en tilstand, hvor en eventuel mundtlig vejledning er utilstrækkelig, og vejledningen i øvrigt er afhængig af den enkelte politiassistents velvilje og formuleringsevne.

Administrativ rekurs

Det forekommer ikke rimeligt, at et offer, der har fremsat en anmodning om bortvisning, ikke kan indbringe et afslag herpå for retten, men er henvist til administrativ rekurs, jf. s. 122. Ofret har – på lige fod med krænkeren – krav på en retlig bedømmelse af et eventuelt afslag, ligesom ofret har krav på den hurtige behandling (maksimalt 5 dage), som Strafferetsplejeudvalget foreslår i relation til krænkeren, når denne bliver bortvist. Som minimum bør der fastsættes tilsvarende frist for behandlingen af den administrative rekurs.

Kontaktpersoner

Af de allerede fremførte grunde vedrørende interventionscentre kan Joan-Søstrene ikke tilslutte sig Strafferetsplejeudvalgets bemærkninger s. 127 om udpegning af en kontaktperson for ofret hos henholdsvis politi og sociale myndigheder. Det bemærkes i den forbindelse, at der i dag er meget begrænsede muligheder for f.eks. psykologbistand til voldsofre, idet disse er underlagt den almindelige psykologkrise-ordning, hvorefter ofret er henvist til en egenbetaling på 40% af udgiften til psykologbistand. Dette er i skarp kontrast til regeringens bemærkninger om, at der bør gøres så meget som muligt for at bekæmpe vold i hjemmet. Det er afgørende for ofrets reelle mulighed for at bryde ud af det voldelige forhold, at der i en overgangsperiode tilbydes psykologbistand til såvel offer som eventuelle børn.

Tilhold uden anmodning

Joan-Søstrene finder det positivt, at Strafferetsplejeudvalget foreslår, at krænkeren kan meddeles tilhold uden at der foreligger anmodning herom fra ofret. Joan-Søstrene forudsætter, at politiet instrueres i pligten til at udstede sådanne tilhold, idet det er Joan-Søstrenes erfaring, at politiet ofte er tilbageholdende over for kvinder, som søger bistand i form af polititilhold over for en tidligere og voldelig samlever/kæreste. Det er endvidere erfaringen, at mange kvinder nægtes retten til at anmelde et voldeligt forhold under henvisning til, at det sikkert er kvindens egen skyld. Det bemærkes, at såfremt bortvisningskompetencen skal ligge hos politiet, bør dette følges op med uddannelse og en generel holdningsbearbejdning

– således som det løbende sker i Østrig, hvor ansatte fra interventionscentrene underviser på politiskolerne.

Særligt om det geografisk bestemte tilhold

Der bør ikke, som anført i betænkningen s. 139, gælde strengere betingelser for meddelelse af et geografisk bestemt tilhold end for tilhold i almindelighed. Det er Joan-Søstrenes erfaring, at ofrene og deres børn nødvendigvis har behov for tryk at kunne gå på arbejde, i skole m.v. Joan-Søstrene kan heller ikke tilslutte sig, at et geografisk bestemt tilhold alene kan meddeles, hvor der er sket bortvisning, jf. s. 140. I de særlige tilfælde, hvor bortvisning ud fra en proportionalitetsbetragtning ikke kan foretages af hensyn til krænkerens erhvervsudøvelse har ofret reelt ikke anden mulighed end at flygte fra det voldelig samliv i det fælles hjem. Geografisk bestemt tilhold bør i disse særlige situationer kunne meddeles.

Bortvisningens længde

Det fremgår af betænkningen, at bortvisning kan finde sted i op til fire uger. Der er imidlertid ikke fremsat forslag om nogen nedre grænse for bortvisningens længde. Joan-Søstrene kan ikke støtte en bortvisningsordning på dette grundlag. Erfaringerne fra Østrig viser, at bortvisningen bør udstrækkes til et sådant tidsrum, at parterne reelt får ro til at overveje og forholde sig til de ukonstruktive samlivsmønstre, som de indgår i. I alle de øvrige nordiske lande er der fastsat en minimumsfrist på ikke under en uge. Det er Joan-Søstrenes erfaring, at ofret for volden i dagene efter det voldelige overgreb er i krise, også selvom hun måtte have oplevet lignende traumatiserende overgreb tidligere. Ofrets frustration og angst i krisens akutte fase sætter hende typisk i en situation, hvor hun er ude af stand til træffe beslutninger på et mere rationelt og velovervejet grundlag, og ofret har derfor brug for at være ”fredet” i et rimeligt tidsrum, dersom bortvisningsordningens formål skal realiseres og de involverede parter på sigt skal kunne fungere ordentlig i en almindelig samfundsmæssig sammenhæng. Joan-Søstrene vil således anbefale, at der fastsættes en nedre minimumsgrænse for bortvisningens længde på 7 dage.

Afsluttende bemærkninger

Det er positivt, at regeringen foreslår, at der skal gøres så meget som muligt for at bekæmpe vold i hjemmet. Vold i familien er en forbrydelse, som er karakteriseret ved at den oftest begås af mænd mod kvinder. Volden er et alvorligt samfundsmæssigt problem, hvor der ikke er nogen vindere – kun tabere.

Som det fremgår af betænkningen, er behovet for bistand til såvel offer som krænker både juridisk, psykologisk og socialt. Der skal eventuelt indgives separations- eller skilsmissebegæring, træffes beslutning om fordeling af forældremyndighed, samværsret og boligforhold, parterne skal eventuelt i terapi – enten sammen eller hver for sig – og der skal løses konkrete problemer som for eksempel betaling af husleje. Der skal ydes vejledning – ikke mindst til ofret for volden – om forhold, der konkret er forbundet med bortvisningen, herunder om forlængelse af denne, om mulighed for tilhold, geografisk bestemt tilhold m.v.

Med andre ord er den rådgivning, som ofret for volden har behov for, så kompleks, at det ikke er rimeligt at henvise ofret til de eksisterende sociale myndigheder, en skriftlig vejledning og reglerne for fri proces og retshjælp, således som Justitsministeriets Strafferetsplejeudvalg forudsætter i betænkningen s. 128.

Erfaringerne fra Østrig viser, at interventionscentre er en afgørende forudsætning for, at bortvisningsordningen fungerer efter hensigten, herunder at der findes en varig løsning på problemerne. Ifølge lederen af Interventionscentret i Wien Rosa Logar er en bortvisningsordning uden interventionscentre nærmest værre end ingen bortvisningsordning, idet parterne efterlades i et vakuum, når de ikke tilbydes en koordineret indsats. Udover det konkrete arbejde med ofre og krænkerne fungerer centrene i Østrig som videntcentre med henblik på udvikling og forbedring af indsatsen mod vold i familien.

Interventionscentre yder bistand til både offer og krænker. Centrene fremstår neutrale for begge parter og de hindrer en sammenblanding af myndighed og hjælp. Men frem for alt er centrene aktivt opsøgende i forhold til begge konfliktens parter.

Netop interventionscentrenes opsøgende funktion er i relation til ofre for vold altafgørende. Som professor i psykiatri ved Universitet i Oslo Alv A. Dahl anfører i sin bog "Charmør og Tyran" på s. 250 vedrørende ofrets reaktionsmønster på volden:

"Mennesker der lever i en fastlåst situation, hvad enten det er i et gidseldrama eller i et ægteskab, føler ofte en stærk psykologisk binding til den der begår overgrebet. Al magt ligger i hans hænder, og dette indretter offeret sig efter. Manglende kendskab til typiske offerreaktioner gør at f.eks. politiet ikke altid tager mishandlede kvinder alvorligt.

Victimologien, læren om offerreaktioner, er bl.a. bygget på erfaringer fra mennesker som har været udsat for overgreb. Den viser at ofre oftere end antaget er ude af stand til at væge sig mod overgreb eller orientere sig om og bruge de hjælpetilbud der findes. Derfor må samfundets hjælpeforanstaltninger til ofre bygges på andre måder".

Joan-Søstrene må på baggrund af sin snart 30-årige erfaring med rådgivning af ofre for volden derfor desværre på det kraftigste fraråde at indføre en bortvisningsordning uden samtidig indførelse af interventionscentre, således som man kender dem fra Østrig.

Med venlig hilsen

Joan-Søstrene